

HET VLAK

Een creatieve dialoogvorm

Docentenhandleiding

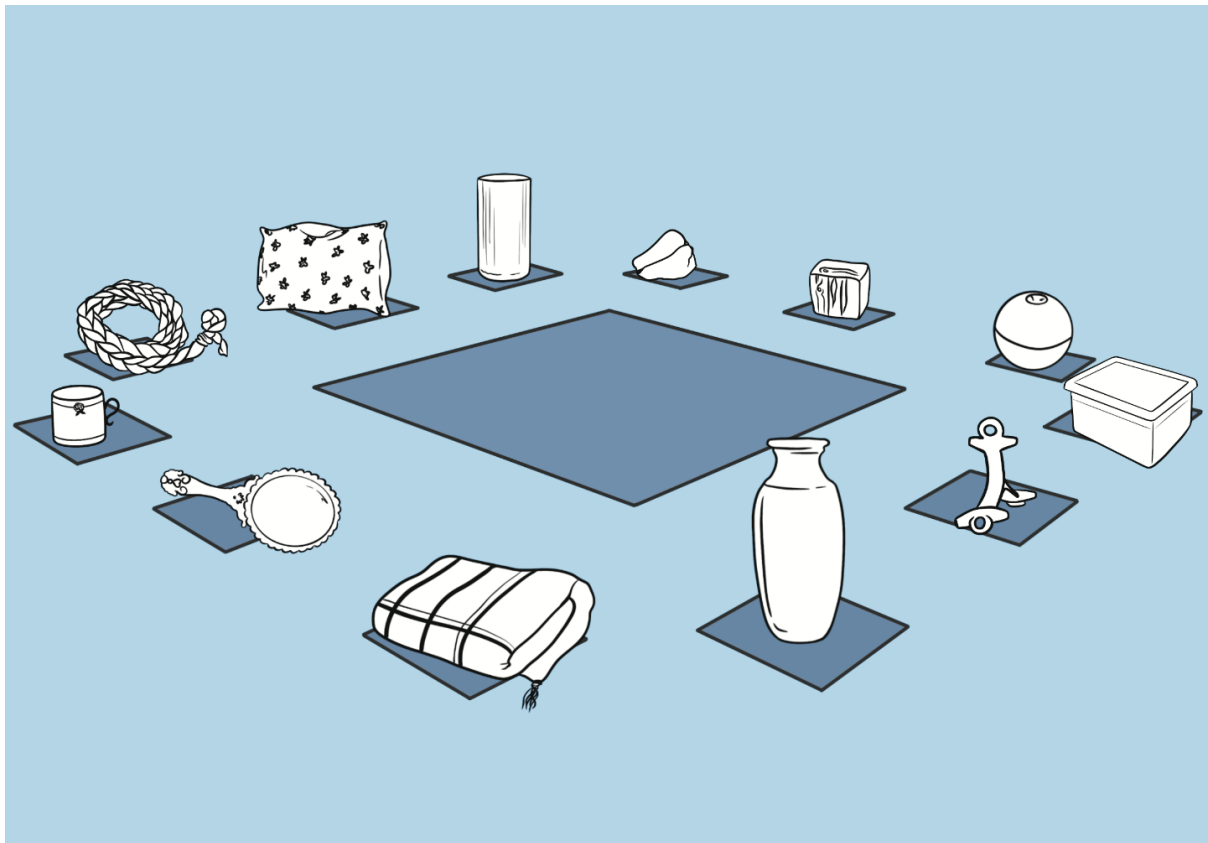

Figure 1. Illustratie van Het Vlak en diverse objecten (Bos, R.C., 2025).

Introductie

In een tijd van toenemende polarisatie, waar, ook op de universiteit en in onze collegezalen, gesprekken stokken, oververhit raken of zelfs helemaal niet meer gevoerd worden, moeten we opnieuw leren hoe we het gesprek aan kunnen gaan. Als we onze studenten, als professionals en burgers van de toekomst, in staat willen stellen om op een betekenisvolle wijze met anderen in gesprek te gaan over complexe, urgente en gepolariseerde maatschappelijke thema's, dan moeten we allereerst op de universiteit werk maken van een open gesprekscultuur. Hiervoor hebben we nieuwe gespreksvormen nodig, voorbij het debat. Vormen die aansturen op aandachtig luisteren en een open houding, waarin ruimte is voor ongemak en mogelijke spanningen benoemd mogen worden. Vormen waarin ruimte is om niet alleen rationele feiten in het gesprek in te brengen, maar waar we ook onze eigen ervaringen, achtergrond, en zorgen en twijfels in het gesprek mee mogen nemen.

Het Vlak is zo'n vorm. Het Vlak is een gemodereerde dialoogvorm waarbij deelnemers leren hoe ze via objecten complexe, en mogelijk gevoelige, situaties of onderwerpen in gezamenlijkheid kunnen onderzoeken en verbeelden. Tijdens de dialoog staan deelnemers rond een vlak waar objecten omheen staan uitgestald, zoals een stuk hout, een touw, of een plastic fles. Deze objecten worden gebruikt om (f)actoren, emoties en relaties binnen een gekozen casus symbolisch te verbeelden. Onder begeleiding van een moderator plaatsen en verplaatsen de deelnemers de objecten, terwijl ze reflecteren op wat ze zien en ervaren. Het gesprek richt zich op vragen als: "Wie en wat speelt hier een rol?", "Hoe verhouden deze (f)actoren zich tot elkaar?" en "Wat missen we nog?" Er wordt niet toegewerkt naar een oplossing, maar naar een gezamenlijke verkenning van de complexiteit van de situatie en het eigen perspectief en dat van anderen.

Het Vlak is een van de creatieve tools die in het kader van het educatieve Comenius project *Fostering an Open Mind and Open Attitude in Higher Education* zijn ontwikkeld om open dialoogvaardigheden te ontwikkelen. Met de ontwikkeling van deze tools wil dit project bijdragen aan het realiseren van een aantal graduate attributes zoals die in het [Utrechts onderwijsmodel](#) zijn benoemd: zelfreflectie en een open en waarderende houding naar andere perspectieven. Het Vlak is oorspronkelijk ontworpen door [Building Conversation](#), een platform voor dialogische kunst. Samen met Building Conversation hebben we Het Vlak doorontwikkeld voor de specifieke context van de Universiteit Utrecht.

Deze handleiding is bedoeld voor docenten die overwegen om Het Vlak in te zetten in hun onderwijs en graag meer over deze vorm willen weten. Docenten kunnen een externe moderator aanvragen, maar de UU biedt ook een docententraining aan waarmee docenten zich als moderator van Het Vlak kunnen kwalificeren.

Het Vlak in het kort

Korte beschrijving	Creatieve dialoogvorm waarbij deelnemers aan de hand van objecten gezamenlijk een complexe situatie onderzoeken en verbeelden
Duur	20 min (vrij maken van de ruimte) 20 min (opbouw van Het Vlak) 60-90min (inclusief introductie en nagesprek)
Aantal deelnemers	Minimaal 5, maximaal 15 per groep. Bij groepen groter dan 15 kan de groep het beste gesplitst worden.
Aansluitende thema's	Wetenschap en maatschappij, open gesprek, perspectieven, 'brave spaces' omgaan met complexiteit
Vaardigheden	(Actief) luisteren, dialoog voeren, diverse perspectieven verkennen, omgaan met ongemak in het gesprek, samen denken
Leerdoelen	1. Aandachtig luisteren 2. Bewustwording van het eigen perspectief 3. Bewustwording van het perspectief van anderen 4. Spreken vanuit eigen ervaringen en gevoelens 5. Ongemak niet uit de weg gaan 6. In gezamenlijkheid kennis over en begrip van een complexe situatie verdiepen
Vorbereiding student	n.v.t.
Vorbereiding docent	• Onderwerp bepalen (al dan niet in samenspraak met de studenten) • Moderator benaderen (indien men niet zelf als moderator optreedt) • Ruimte reserveren (stoelen en tafels aan de kant, 9m2 lege ruimte beschikbaar) • Ruimte inrichten samen met de moderator
Benodigd materiaal	Vloerdelen waarmee een vlak kan worden gecreëerd, tape voor het tapen van de vloerdelen, 12 voorwerpen. Materiaal beschikbaar via de UU.
Advies m.b.t. implementatie in cursus/curriculum	Deze vorm werkt goed in: - Onderwijs en/of evenementen waar complexe thema's en (ethische) vraagstukken op grensvlak van wetenschap en maatschappij worden behandeld; - Kleinschalig onderwijs (werkgroep, tutorbijeenkomst, mentorbijeenkomst, workshop); - Leerlijn rondom dialoog- en gespreksvoering; - Leerlijn rondom (professionele) persoonsontwikkeling
Ik wil graag een sessie van Het Vlak doen in mijn onderwijs en/of ik heb interesse in een training voor moderatoren. Met wie neem ik contact op?	Voor meer informatie kan je contact opnemen met Sigrid Merx s.merx@uu.nl

Hoe gaat een gesprek bij Het Vlak in zijn werk?

Bij Het Vlak verzamelen de deelnemers zich rondom een wit vierkant vlak van 9m. Hier omheen staan objecten uitgestald. Een stuk hout, touw, een plastic fles, een steen, een prop zilverfolie, een balletje en nog veel meer. Met behulp van deze objecten gaan de deelnemers onder begeleiding van een moderator met elkaar in gesprek over actuele en complexe onderwerpen op het snijvlak van wetenschap en maatschappij. Bijvoorbeeld over klimaatverandering, inclusie, AI en ethiek, vaccinatie, dierproeven, polarisatie, dekolonisatie, adoptie, zelfbeschikking, de wolf in Nederland. Wie en wat, welke actoren, factoren en emoties spelen in deze complexe onderwerpen een rol? En hoe spelen deze op elkaar in? Een gespreksronde rondom het vlak duurt normaal gesproken 30-45 minuten. Hierna volgt een korte pauze en daarna een nagesprek van 30-45 minuten waarin de deelnemers reflecteren op het gesprek. De nadruk ligt hierbij zowel op de manier waarop het gesprek is gevoerd – hoe was het om op deze manier een gesprek te voeren? – als op de inhoud – heeft het gesprek onze blik op het onderwerp verdiept of veranderd?

“Het gesprek verloopt door de vorm heel rustig. Iedereen komt aan de beurt en luistert naar elkaar. Maar terwijl je naar de ander luistert ben je heel erg aan het denken ‘maar wat vind ik hier eigenlijk van?’” – docent over Het Vlak

Figuur 2. Het Vlak in werking bij de interdisciplinaire opleiding Zorg, Gezondheid en Samenleving (Bos, R.C., 2024).

Voorafgaand aan de sessie

Bij Het Vlak wordt het gesprek gevoerd aan de hand van een van tevoren vastgesteld onderwerp. Het onderwerp wordt bepaald in overleg met de docent of de initiatiefnemer van het gesprek. Hiertoe wordt een vooroverleg ingepland tussen moderator en docent. Het dient een onderwerp/situatie te zijn die complex is en relevant is in de context waarbinnen het gesprek gevoerd wordt (bijvoorbeeld een specifieke cursus). Dit onderwerp wordt door de moderator en de docent vertaald naar een casus die als vertrekpunt dient van het gesprek. De casus is zo geformuleerd dat deze duidelijk maakt waar de spanning in de situatie zit en uitnodigt tot onderzoek en verkenning. In **bijlage 1** vind je een aantal uitgebreide voorbeelden van casussen en gespreksonderwerpen. Voorafgaand aan de sessie informeert de docent de studenten over het feit dat zij aan een sessie van Het Vlak zullen deelnemen en welke rol deze leeractiviteit in de cursus speelt.

Introductie vorm en casus

Nadat de docent de moderator heeft geïntroduceerd, nodigt de moderator de deelnemers uit om het vlak te komen staan. Hier licht de moderator de gespreksvorm kort toe en presenteert de casus aan de deelnemers. Na deze uitleg wordt aan iedere deelnemer expliciet gevraagd: doe je mee? Wie niet mee wil/kan doen, wordt gevraagd de ruimte te verlaten. De docent doet aan het gesprek mee, tenzij deze zelf de moderator is.

Objecten plaatsen en verplaatsen

De moderator vraagt aan een van de deelnemers om een object te pakken dat staat voor een van de (f)actoren uit de casus: Kun je een object pakken dat staat voor x en deze op het vlak plaatsen? Zodra het object op het vlak is geplaatst, vraagt de moderator: wat zie je? Vervolgens nodigt de moderator een andere deelnemer uit. Kun je iets pakken dat staat voor 'y'. Hiermee wordt een tweede (f)actor op het vlak geplaatst, ten opzichte van het object dat er al ligt. De eerste twee of drie (f)actoren zijn van tevoren al door de moderator bepaald, maar hierna staat het deelnemers vrij om naar eigen inzicht nieuwe objecten en daarmee nieuwe (f)actoren aan het vlak toe te voegen. Wat speelt hier nog meer een rol? Wat mist nog op het vlak?

“Eerst snapte ik echt niet waarom een bepaald object was gekozen, maar na de uitleg was die keuze eigenlijk heel logisch. Iets waar ik niet aan had gedacht, maar juist heel logisch was in het kader van dit onderwerp.” – student over Het Vlak

Figuur 1. Diverse materialen geplaatst op Het Vlak tijdens de dialoog over 'vaccinaties' (Bos, R.C., 2024).

De deelnemer bepaalt wie of wat een object representeert. Wanneer deze een object op het vlak plaatst, vraagt de moderator de deelnemer te zeggen waar het object voor staat. Bij ieder nieuw object wordt de tijd genomen om stil te staan bij het vlak. Een aantal terugkerende vragen geeft richting aan het kijken en denken: Wat zie je? Wat gebeurt er? Waar zit de spanning? Wat zien we niet? Wat is hier nodig? Wat zich aandient wordt in alle rust besproken en bekeken, gedeeld en verbeeld. Iedereen komt aan de beurt. Daarbij is ook ruimte om spanningen en emoties te benoemen. Door objecten op het vlak te plaatsen, maar ook te verplaatsen, creëren deelnemers met elkaar een associatief en symbolisch beeld van de complexe situatie. Zij onderzoeken en verkennen met elkaar wie en wat, welke (f)actoren en emoties een rol spelen in de situatie, maar vooral hoe deze zich tot elkaar verhouden en op elkaar inspelen. Er wordt nadrukkelijk niet toegewerkt naar een eindbeeld.

Nieuwe manieren van met elkaar spreken

Het Vlak is ontwikkeld om een andere manier van spreken met elkaar te kunnen oefenen. In stilte luisteren en observeren is in deze vorm minstens even belangrijk als het hardop spreken. De vorm nodigt uit om, terwijl een ander spreekt, in stilte met het denken en handelen van de ander mee te bewegen. De manier waarop objecten, personen en gedachten met elkaar in verhouding worden gebracht creëert voor de deelnemers een ruimte waarbinnen bestaande verhoudingen en patronen opnieuw of anders gezien en doorvoeld kunnen worden. In deze vorm bouw je letterlijk samen een gesprek en ervaar je hoe denken altijd een samen denken is, zonder dat je het eens hoeft te worden, elkaar hoeft te overtuigen of een oplossing hoeft te vinden. Dit is een radicaal andere manier van met elkaar spreken dan wat we op de universiteit gewend zijn. Het kost tijd om je deze vorm van spreken eigen te maken. Daarom moet het Vlak niet als een op zichzelf staande activiteit benaderd worden, maar als een vorm die bijdraagt aan het ontwikkelen van een open gesprekscultuur in een cursus of programma. Hiervoor is het aan te raden om studenten vaker met deze en/of andere vormen van alternatieve gespreksvoering in aanraking te laten komen. In bijlage 2 vind je concrete leeractiviteiten waarmee de ervaring van Het Vlak nog verder verdiept kan worden.

“De studenten moesten wennen aan de vorm, vooral omdat er werd gevraagd om associaties met objecten op te roepen. Ik denk dat deze vorm steeds beter zal werken naarmate een groep er vaker mee heeft geoefend.” – docent over Het Vlak

Figuur 2. Diverse materialen geplaatst op Het Vlak tijdens de dialoog over 'burn-out'. (Bos, R.C., 2024).

Bijlage 1. Voorbeelden van gespreksonderwerpen en casussen voor Het Vlak

Hieronder vind je een aantal voorbeelden van gespreksonderwerpen en casussen die aan de hand van Het Vlak besproken kunnen worden. Het zijn voorbeelden van gesprekken die daadwerkelijk plaats hebben gevonden. Zoals gezegd wordt het onderwerp door de docent of de initiatiefnemer van het gesprek aangedragen en wordt met hulp van de moderator een casus geformuleerd. De specifieke context van het gesprek bepaalt de casus.

Casus 1 – Conflicterende belangen rondom stikstof

Uit een uitspraak in een bodemprocedure bij de rechtbank Den Haag tussen Greenpeace en de Staat volgde dat de Staat anders tot nu toe, voorrang moet geven aan de meest kwetsbare natuur. De Nederlandse Staat heeft onrechtmatig gehandeld door de verslechtering van de stikstofgevoelige natuur in Natura 2000-gebieden niet tijdig te stoppen en de wettelijke stikstofdoelen voor 2025 niet en voor 2030 zeer waarschijnlijk niet te halen. De rechtbank beveelt de Staat zich aan zijn stikstofdoel voor 2030 te houden, wat betekent dat de Staat 50 procent van de oppervlakte van de stikstofgevoelige natuur onder de grenswaarde moet brengen.

Kun je een object pakken dat staat voor

- 1) 'De meest kwetsbare natuur'
- 2) 'Een boerenbedrijf in een Natura2000 gebied'
- 3) 'De staat'
- 4) 'Voortbestaan'

Casus 2 – Individuele versus collectieve verantwoordelijkheid bij vaccinatie

Vanuit de gezondheidszorg wordt veel gesproken over het belang van 'eigen regie' als het gaat over gezondheid en welzijn. Momenteel daalt de vaccinatiegraad onder kinderen en zijn minder ouders en verzorgers dan voorheen bereid kinderen te laten vaccineren. Dit stelt crèches, kinderopvang en ouders voor ingewikkelde vragen. Is een ongevaccineerd kind welkom op de opvang? Hoe verhouden individuele verantwoordelijkheid en collectieve verantwoordelijkheid zich tot elkaar als het gaat om gezondheid en ziekte? Wat speelt in deze situatie een rol?

Kun je een object pakken dat staat voor

- 1) 'Ziekte'
- 2) 'Gezondheid'
- 3) 'Het individu'
- 4) 'Het collectief'

Casus 3 – Interlandelijke adoptie

Ricardo woont nu 21 jaar in Nederland. Als 7 maanden oude baby werd hij vanuit Colombia geadopteerd door een Nederlands stel dat vanwege onvruchtbaarheid geen kinderen kon krijgen. Ricardo woont inmiddels op zichzelf en weet eigenlijk vrij weinig van zijn adoptie. Uit nieuwsgierigheid gaat hij op onderzoek uit. Hij ontdekt dat zijn adoptiepapieren niet kloppen. Er mist informatie en veel feiten blijken niet waar te zijn. Wat speelt in deze situatie een rol?

Kun je een object pakken dat staat voor

- 1) 'Ricardo'?
- 2) 'De adoptieouders'?
- 3) 'De adoptieprocedure'?
- 4) 'Wetgeving'?

Casus 4 – Dekolonisatie in het museum

Een organisatie die diversiteit en inclusie hoog in het vaandel heeft staan, en waar veel medewerkers van kleur werkzaam zijn, wil met hun personeel naar de tentoonstelling 'Onze koloniale erfenis' in het Wereldmuseum. Ze reserveren bij het museum een rondleiding en vragen, ook gezien het onderwerp van de tentoonstelling, specifiek om een rondleider van kleur. Voor het gevraagde timeslot staat echter een witte rondleider ingepland. Alle museumdocenten krijgen dezelfde intensieve training over kolonialisme, hebben veel ervaring en zijn capabel om de rondleiding te geven. Toch besluit de witte museumdocent zich terug te trekken.

Kun je een object pakken dat staat voor ...

- 1) 'Ons koloniaal verleden'?
- 2) 'De tentoonstelling'?
- 3) 'De rondleider'?
- 4) 'De gasten die rondgeleid worden'?

Casus 5 – De universiteit en de oorlog in Gaza

Het conflict tussen Israël en Hamas en de oorlog in Gaza werken op allerlei manieren door op onze universiteit en leggen allerlei spanningen bloot. Er vinden protesten en demonstraties plaats die door sommige studenten en docenten wel worden gesteund en door anderen juist niet. Er zijn voor- en tegenstanders van een boycot van Israëlische samenwerkingsverbanden. Niet iedereen voelt zich veilig op de universiteit. Over en weer beschuldigen mensen elkaar ervan niet werkelijk met elkaar in gesprek te willen gaan. Veel mensen ervaren een gevoel van onmacht. In dit gesprek onderzoeken we hoe politiek, activisme en wetenschap zich tot elkaar verhouden in de huidige situatie en hoe verschillende van ons zich verschillend in dat spanningsveld bewegen. Het startpunt van het gesprek is dan ook om, ieder vanuit ons eigen persoonlijke en professionele perspectief, met elkaar op het vlak zichtbaar te maken waar we wel of juist geen ruimte voelen om te handelen en te bewegen.

Kun je een object pakken dat staat voor ...

- 1) 'De oorlog in Gaza'?
- 2) 'De universiteit'
- 3) 'Onmacht'?
- 4) 'Daadkracht'?

Bijlage 2. Hoe kun je Het Vlak duurzaam inbedden in je onderwijs?

Het Vlak is een waardevolle methode om studenten op een verdiepende manier met elkaar in gesprek te brengen. Hoe effectief de vorm is, hangt echter mede af van een goede timing, voorbereiding en inbedding. In wat volgt bieden we een aantal praktische inzichten en aanbevelingen voor het doelgericht inzetten van de werkvorm Het Vlak binnen het onderwijs. Deze dienen ter inspiratie voor het (door)ontwikkelen van het gebruik van Het Vlak in jouw onderwijs.

Constructive alignment

In het onderwijsmodel aan de UU hanteren we bij het vormgeven van het onderwijs consequent het principe van 'constructive alignment' (Biggs & Tang, 2011): de samenhang tussen (leer) doelen, onderwijs- en leeractiviteiten en toetsing.

De onderwijsactiviteit Het Vlak richt zich op de volgende leerdoelen:

1. Aandachtig luisteren
2. Bewustwording van het eigen perspectief
3. Bewustwording van het perspectief van anderen
4. Spreken vanuit eigen ervaringen en gevoelens
5. Ongemak niet uit de weg gaan
6. In gezamenlijkheid kennis over en begrip van een complexe situatie verdiepen

Voor een maximaal rendement is het zinvol om Het Vlak niet als op zichzelf staande activiteit aan te bieden, maar duidelijk te verbinden aan een of meerdere leerdoelen van de cursus, zoals: bevorderen van reflectie, oefenen met perspectiefwisseling, of spreken over gevoelige onderwerpen. Om te bepalen of en hoe je de kennis van, ervaring met en/of deelname van studenten aan Het Vlak wil toetsen, is het belangrijk om onderscheid te maken tussen [drie soorten doelen](#) (conform het Utrechts onderwijsmodel)

- **Beheersingsdoelen:** studenten moeten iets kunnen en dat wordt getoetst.
- **Ervaringsdoelen:** het gaat om de ervaring zelf en de reflectie erop, toetsing is optioneel.
- **Aanboddooelen:** studenten kiezen zelf of ze deelnemen, zonder toetsing.

Het Vlak kan vooral tot de categorie van [ervaringsdoelen](#) gerekend worden. Je kunt er voor kiezen (delen van) de opbrengst te laten meetellen in een reflectie of ander soort opdracht na de sessie.

Vervolgactiviteiten of -opdrachten

Nadat studenten hebben deelgenomen aan Het Vlak, biedt dit waardevolle mogelijkheden om de opgedane inzichten en ervaringen verder te integreren in het leerproces van de studenten. Hieronder vind je een aantal suggesties voor vervolgactiviteiten en reflectieopdrachten die je als docent in kunt zetten na een sessie van Het Vlak, afhankelijk van de leerdoelen in jouw cursus of activiteit.

1. Reflecteren op en vorm geven aan de dialoogervaring

In aanvulling op het plenaire nagesprek, kun je studenten individueel of in groepjes laten reflecteren op de inzichten en ervaringen die zij hebben opgedaan tijdens het voeren van de dialoog, met de focus op de ervaring van het eigen perspectief en dat van anderen. Laat studenten de reflectie uitwerken in de vorm van een schriftelijke opdracht, video(rapportage) of een zelfgekozen creatieve werkvorm (bijvoorbeeld een tekening, gedicht, animatie of kunstwerk) waarmee ze uitdrukking kunnen geven aan hun ervaringen.

De volgende vragen kunnen hierbij als uitgangspunt dienen:

- Wat was voor jou de meest krachtige ervaring tijdens Het Vlak?
- Wat gebeurde er in je hoofd terwijl je naar anderen aan het luisteren was en naar het vlak aan het kijken was?
- Welke verschillende perspectieven waren er tijdens dit gesprek aanwezig?
- Hoe is jouw eigen perspectief op de situatie door dit gesprek mogelijk veranderd?
- Waar zat voor jou ongemak in het gesprek en hoe ben je daar mee omgegaan?
- Wat uit deze gesprekservaring vind je de moeite waard om mee te nemen in een volgend gesprek?

2. Verdieping van het onderwerp

Laat de studenten hun bevindingen van Het Vlak verkennen om dieper in te gaan op het onderwerp van de dialoog. Deze opdracht daagt hen uit om de (f)actoren en relaties die tijdens het gesprek naar voren zijn gekomen verder te onderzoeken. Vraag de studenten om de volgende drie stappen te volgen om nieuwe perspectieven en inzichten te verkennen:

- Onderwerp verkennen: Ga op zoek naar bronnen en casestudies over het onderwerp van de dialoog. Verken verschillende kanten van het onderwerp/verhaal om diverse perspectieven in kaart te kunnen brengen. Noteer je bevindingen.
- Concept map maken: Maak een visuele weergave van de (f)actoren en interacties die tijdens de dialoog zijn besproken. Zet het onderwerp van Het Vlak in het midden en noteer de verschillende (f)actoren, die je bij de vorige stap hebt gevonden, daaromheen. Probeer ook de relaties tussen de (f)actoren aan te duiden door middel van pijlen/lijnen.
- Alternatief Vlak: Hoe zou de situatie anders gevisualiseerd kunnen worden vanuit een nieuw perspectief? Gebruik je bevindingen en de concept map om een tekening te maken.

3. Ontwerp een nieuw gespreksvorm

Daag studenten uit om zelf na te denken over andere manieren om het besproken onderwerp te verkennen en een eigen gespreksvorm te ontwikkelen. Deze opdracht heeft als doel studenten te laten reflecteren op hoe verschillende gespreksvormen invloed hebben op de manier waarop een onderwerp wordt besproken. Vervolgens ontwerpen de studenten in een team een eigen vorm om in gesprek te gaan over een vergelijkbare casus.

De volgende stappen kunnen hierbij als uitgangspunt dienen:

- Blik plenair terug op de ervaring met Het Vlak.

- Wat maakte deze vorm wel effectief als gespreksvorm voor het gekozen onderwerp?
- Wat waren de beperkingen of uitdagingen van Het Vlak? Wat werkte minder goed?
- Welke alternatieve gespreksvormen bestaan er om een/het onderwerp te bespreken?
- Verdeel de studenten in teams van drie/vier studenten en geef hun de opdracht om een nieuwe gespreksvorm te ontwerpen. Tijdens het ontwerpproces moeten zij rekeningen houden met:
 - Het doel. Wat willen zij met de vorm bereiken?
 - De structuur. Uit welke stappen/onderdelen bestaat de vorm? En welke rollen nemen de deelnemende studenten en docenten aan?
 - De materialen. Welke materialen zijn nodig om de vorm uit te kunnen voeren?
 - De moderator. Wie begeleidt het gesprek? En hoe ontstaat interactie tussen de deelnemers?
- Laat ieder team hun ontwerp presenteren. Hierbij kunnen de teams ervoor kiezen om het ontwerp uit te leggen en/of de vorm met de andere studenten uit te voeren.
- Besprek plenair welke ontworpen gespreksvormen zij in de toekomst zelf zouden toepassen binnen het onderwijs en waarom.

4. Burgerberaad organiseren

Een waardevolle en interactieve manier om de inzichten uit Het Vlak verder te benutten, is het organiseren van een burgerberaadssimulatie. Dit simulatieproces biedt studenten de kans om zich verder te verdiepen in de besproken casus door de verschillende perspectieven en relaties uit Het Vlak te vertalen naar een besluitvormingsproces. Studenten leren hierdoor de complexiteit van maatschappelijke vraagstukken te verkennen en constructieve oplossingen te overwegen vanuit diverse perspectieven/burgers. Maak gebruik van de volgende stappen om de activiteit te structureren:

- Gebruik de casus die tijdens Het Vlak is besproken als uitgangspunt. Herinner studenten aan de belangrijkste (f)actoren en relaties die op het vlak zijn uitgebeeld.
- Laat studenten rollen/perspectieven bedenken, zoals diverse belanghebbenden, experts en observatoren. Gebruik de eerder besproken (f)actoren ter inspiratie.
- Wijs een of meerdere studenten aan die als experts aanvullende relevante informatie opzoeken en tijdens het beraad.
- Presenteer casus helder aan alle deelnemers.
- Maak groepen van 10-15 studenten. In deze groepen bespreken zij de casus en mogelijke oplossingen of strategieën. Wijs in iedere groep iemand aan die deelnemers aan het woord laat en het proces begeleid.
- Geef de groepen de opdracht om per groep een voorstel te formuleren dat rekening houdt met de verschillende perspectieven en belangen. Laat iedere groep hun inzichten en voorstel presenteren.
- Evalueer met de studenten het proces. Hoe hebben de perspectieven van anderen jouw eigen kijk op de casus beïnvloed? Hoe verliep de besluitvorming in het beraad? Wat ging wel/niet goed? En waarom?

Tijd en timing

- Het Vlak is het meest effectief wanneer studenten al enige onderlinge vertrouwdheid hebben opgebouwd. Zet deze vorm dus bij voorkeur niet in de eerste weken van de cursus in, tenzij de studenten elkaar al redelijk goed kennen.
- Houd er rekening mee dat studenten zich na de sessie moe kunnen voelen. De werkvorm kan emotioneel beladen zijn. Plan daarom geen intensieve toetsmomenten direct na de sessie. Check ook vooraf of studenten rond de sessie belangrijke deadlines of toetsen hebben.
- Herhaalde inzet van Het Vlak binnen een cursus of binnen het curriculum (bijv. als terugkerend onderdeel in verschillende cursussen of tutorbijeenkomsten) kan zoals gezegd voor verdieping en groei in en van het gesprek zorgen.

Duurzame implementatie

Je kunt het effect van Het Vlak vergroten door deze gespreksvorm op meerdere momenten in een cursus of curriculum terug te laten komen. Door studenten herhaaldelijk met deze manier van spreken te laten werken, ontwikkelen ze niet alleen hun gespreksvaardigheid, maar bouwen ze ook het vertrouwen op om complexe en gevoelige onderwerpen bespreekbaar te maken. Wanneer studenten en docenten zich meer vertrouwd voelen binnen de vorm en binnen de groep, worden zij zich steeds bewuster van het perspectief van de ander, durven zij meer van zichzelf bloot te geven en het gesprek op een positieve manier 'op scherp' te zetten. Je kunt dit op verschillende manieren stimuleren:

- Integreer Het Vlak op meerdere momenten in het curriculum (als onderdeel van een leerlijn professionele ontwikkeling en/of persoonsvorming, bijvoorbeeld via curriculumherziening).
 - Koppel de werkvorm aan andere onderwijsactiviteiten of opdrachten die tot dezelfde leerlijn behoren.
 - Koppel de gespreksvorm steeds aan casussen die op die momenten relevant zijn voor de cursus en de studenten.
 - Bespreek hoe hun ervaring anders of juist hetzelfde is wanneer zij vaker aan Het Vlak hebben deelgenomen. Laat studenten ook reflecteren op hoe hun vaardigheden met betrekking tot luisteren, spreken en samenwerken zijn veranderd.
- Laat de studenten de moderator ondersteunen of zelf het gesprek begeleiden. Vraag de studenten om zelf een casus te formuleren en vier bijbehorende (f)actoren voor te bereiden ("Kun je een object pakken dat staat voor ...?"). Ga ook met hen in gesprek over hoe hun ervaring verandert wanneer zij het gesprek op die manier voorbereiden.
- Bespreek hoe deze manier van spreken helpt om een veilige omgeving te creëren waarin complexe onderwerpen besproken kunnen worden. Maak met de studenten een plan hoe zij 'een open en respectvolle manier van spreken' terug kunnen en willen laten komen in andere cursussen. Brainstorm over hoe zij hun ervaringen met Het Vlak ook op werk en in sociale situaties kunnen gebruiken om een gesprek op een veilige manier te laten verlopen.

- Meet en bespreek het effect op langere termijn door reflectieve vervolgvragen op te nemen in bijvoorbeeld Caracal.

Herhaling helpt niet alleen bij het trainen van de spreek- en luistervaardigheden, maar versterkt ook de groepsdynamiek. Door regelmatig terug te verwijzen naar Het Vlak en naar een open manier van spreken, kun je als docent samen met je studenten een krachtige basis vormen voor een open en productieve gesprekscultuur binnen de opleiding. Hierdoor wordt Het Vlak een doorlopende tool voor het leren omgaan en spreken met anderen.

Biggs, J. B., & Tang, C. (2011). Teaching for quality learning at university: What the student does (3rd ed.). New York: McGraw-Hill Education (UK).